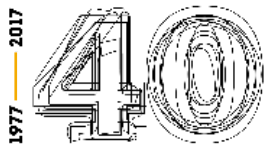

40 ANYS FENT L'ATENEU POPULAR 9 BARRIS

*Un altre relat de la cultura a
Barcelona (1977-2017)*

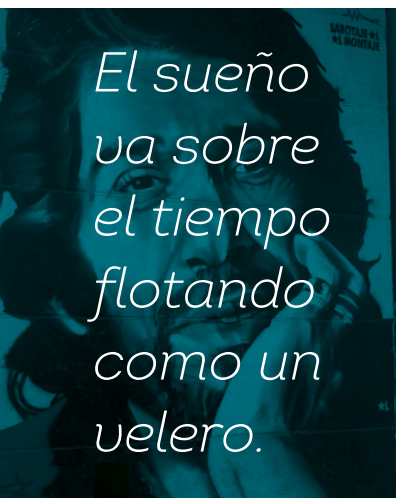
ANIVERSARI

ATENEU
POPULAR
9 BARRIS

40 ANYS FENT L'ATENEU POPULAR 9 BARRIS

*Un altre relat de la cultura a
Barcelona (1977-2017)*

2

Vers de García Lorca
cantat per Camarón
de la Isla

El treball que aquí et presentem és fruit d'un esforç col·lectiu fet al llarg de 2017 per aturar-nos a recordar i investigar la història de l'Ateneu Popular 9 Barris. Aquest exercici, fet amb motiu del 40è aniversari, ha permès aprofundir en el sentit històric de la creació i en la trajectòria del projecte des de 1977, tant per a l'entorn més proper, el territori de Nou Barris, com per a la resta de la ciutat de Barcelona i més enllà.

El gran dibuixant de còmic italià Hugo Pratt deia que qualsevol vida pot ser explicada, almenys, de tretze formes diferents, sense cap garantia que n'hi hagi cap que sigui certa. El relat dels primers quaranta anys de l'Ateneu encara podria generar més històries i és possible que llegint-les sorgeixi la sensació que totes es troben lluny de la realitat. Com poder resumir, doncs, en poques pàgines una vida tan rica i complexa com la que s'ha desenvolupat en aquest racó de món?

El que trobaràs a continuació és un intent d'explicar i compartir una nova història dels esdeveniments i equilibris que han fet possible l'evolució i supervivència de l'Ateneu. Una història en què ha estat determinant la relació entre l'activisme social, cultural i artístic amb un particular model de gestió comunitària. Això és el que ha fet de l'Ateneu Popular 9 Barris un projecte vital, un somni que flota des d'ara fa més de quaranta anys i que avui es troba disposat a continuar el seu camí.

1977 - 2017

40

ANIVERSARI

ATENEU
POPULAR
DE BARRIS

DESTRUCCIÓ I OCUPACIÓ
DE LA PLANTA ASFÀLTICA

1977

ABANDONAMENT
DEL PROJECTE

1979
-
1980

PRIMER BALL DE
CARNESTOLTES
AL ATENEU

INAUGURACIÓ
DE EL LOKAL

1984

1970
-
1977

FORTES LLUITES
VEÏNALS AL
TERRITORI

1977
-
1978

FESTIVAL
LAS 30 HORAS

1981

1982

1983

PRIMERA
ACAMPADA
URBANA

CAMPANYA
VOLVEMOS!

PRIMERS
TALLERS
DE CIRC

PRIMER CIRC
D'HIVERN,
«ESPLENDID»

1995

1996

1997

CREACIÓ
DEL CONSELL
ASSOCIATIU

1ª FOLIADA

2001
-
2003

CRISI
INTERNA

FÒRUM
UNIVERSAL
DE LES
CULTURES

2004

1998

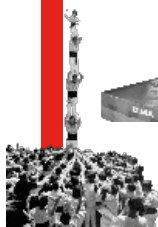
2003

PRIMER
COMBINAT
DE CIRC
A L'ATENEU

CREACIÓ
ESCOLA
INFANTIL
DE CIRC

CARAVANA
DE CULTURES

CREACIÓ
ESCOLA
JUVENIL
DE CIRC

CREACIÓ DE L'ASSOCIACIÓ
DE PROFESSIONALS DEL
CIRC DE CATALUNYA (APCC)

ES CONSOLIDEN
LES TROBADES DE
CIRC A L'ATENEU

1986

PRIMERES
OBRES DE
REMEDIACIÓ

CREACIÓ DE LA ASSOCIACIÓ
DE CIRC DE CATALUNYA

1987

CREACIÓ DE LA
COORDINADORA
CULTURAL DE
NOU BARRIS

El bidó de
Nou Barris

CREACIÓ DE
L'ASSOCIACIÓ
BIDÓ DE
NOU BARRIS

ATENEU
TANCAT PER
GRANS OBRES

1991
1994

ATENEU
AMBULANT

OLIMPIADES

1992

COMENÇAN ELS
PROJECTES DE
CIRC SOCIAL

2006

PRIMER INTERCANVI
AMB CIRCUS CIRCULI
DE STUTTGART

2008

ESPAIS
D'ACCIÓ I
REFLEXIÓ

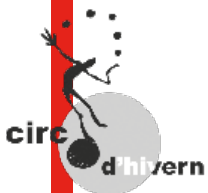
2011
-
2012

NOVA
REMEDIACIÓ
DE L'ATENEU

DECIDIM
ATENEU

2013
-
2014

CONSOLIDACIÓ
OFICINA DE
PRODUCCIÓ
D'ESPECTACLES
DE CIRC

2008
-
2009

DIAGNOSTIC
PARTICIPATIU

MOVIMENT
DEL 15M

2012

SORGIMENT DE
LA PLATAFORMA
PER LA GESTIÓ
CIUTADANA

CELEBRACIÓ
DEL 40^è
ANIVERSARI
DE L'ATENEU
POPULAR
9 BARRIS

2017

NOU BARRIS, TERRITORI EN MOVIMENT

La creació de l'Ateneu Popular 9 Barris va ser fruit d'un context històric molt concret i definit, el de les lluites veïnals que van acompanyar el final de la dictadura a Barcelona. Des que va ser creada, el 1970, a la Trinitat Nova, l'Associació de Veïns de Nou Barris –que inicialment coordinava els representants de nou barris obrers de l'extrem nord de Barcelona–, va anar situant a poc a poc aquest lloc al mapa i a l'agenda dels governants municipals amb constants accions veïnals. Els "Nou Barris" eren un ampli territori que fins a aquell moment es trobava exclòs i abandonat de la dinàmica social i cultural de la ciutat. Per a molts barcelonins i barcelonines, aquells barris senzillament no existien.

La població que, a partir de la dècada de 1950, es va començar a instal·lar massivament a les noves construccions edificades sobre els camps de conreu propers als antics municipis de Sant Joan d'Horta i Sant Andreu de Palomar procedia fonamentalment de llocs diversos de l'Estat espanyol. La funció d'aquesta nova extensió de Barcelona cap al nord va ser allotjar barris dormitori combinant l'autoconstrucció amb promocions d'habitatge públic i privat. Entre 1950 i 1963, Nou Barris va créixer de 100.000 a 220.000 habitants. Es tractava majoritàriament de famílies obreres immigrades que havien trobat en els terrenys propers als vessants de l'extrem nord de Collserola un lloc econòmic per residir a la ciutat. El caos urbanístic i el desenvolupisme especulatiu, amb el suport de l'administració franquista, van definir uns barris marcats per la falta d'accessibilitat i l'absència d'equipaments.

No obstant això, al final de la dècada dels seixanta aquells barris de treballadors i treballadores van anar superant els dèficits estructurals que patien. La combinació de militants de diverses organitzacions d'extrema esquerra i anarquistes amb activistes veïnals donava empenta a un moviment de lluita que va desplegar diverses estratègies davant els últims ajuntaments de la dictadura. Si la manca de transport públic va ser resolta amb el segrest d'autobusos i la d'escoles o semàfors amb mobilitzacions als carrers, les lluites per la salut i contra la contaminació industrial o la reivindicació de zones verdes també van anar guanyant força.

Paral·lelament van anar agafant volada les inquietuds culturals, motiu del primer associacionisme que es va produir al territori. Al voltant de les vocalies de cultura de les associacions de veïns i de locals com el Centre Social Roquetes, l'Escola Freire o la Peña Enrique Morente, més o menys vinculats amb la parròquia de Sant Sebastià de Verdum, o al voltant del Centre de Vida Comunitària La Ponderosa de la Trinitat Nova, es van trobar diferents generacions de veïns per promoure festes majors, biblioteques populars, cinefòrums, exposicions, excursions, classes de suport escolar, teatre i música. Fruit d'això van néixer iniciatives com les Olimpíades Populars organitzades el 1973 o el paper cada vegada més rellevant de les vocalies de cultura a cada barri, com va ser el cas de la Prosperitat.

L'associacionisme veïnal a Nou Barris va ser, per tot això i per moltes coses més, un protagonista clau del moviment urbà de la Barcelona dels setanta, i l'Ateneu Popular una de les seves fites principals.

1977-1982

ELS PRIMERS
ANYS

Al començament de l'any 1977, el panorama polític de Barcelona era molt convuls. Feia molt poc temps que l'alcaldia de la ciutat havia passat a mans de Josep Maria Socias Humbert, últim alcalde de la dictadura franquista, que va governar Barcelona fins a la convocatòria de les primeres eleccions municipals, el 1979. El seu nomenament es va fer amb el propòsit de pacificar la ciutat mitjançant el diàleg i tractant de connectar amb la gent, davant la pressió d'un potent moviment veïnal que ja havia aconseguit forçar la dimissió dels dos alcaldes anteriors. Però els problemes continuaven.

Al final de l'any 1976, la instal·lació d'una planta de producció d'asfalt a tocar dels barris de les Roquetes i la Trinitat Nova va indignar el veïnat. El motiu d'ubicar-la en aquest lloc era la necessitat de subministrar material per a les obres de cobriment del futur II Cinturó de Ronda, que ja havien estat aturades diverses vegades pels veïns dels barris més afectats, que demanaven que hi hagués un tram soterrat per evitar els fums, els sorolls i la desconexió entre els barris de Canyelles i les Roquetes amb els de la Guineueta i Verdum. La planta ocupava terrenys considerats forestals i, a més a més, incomplia la normativa legal a causa de la proximitat als habitatges. Es tractava d'un exemple més de com les infraestructures oneroses, que més impactaven en la qualitat de vida de les persones, com també era el cas de les torres d'alta tensió, s'instal·laven al final de la ciutat i vulneraven el dret a la salut dels habitants amb menys recursos.

La planta va funcionar una vegada, en què es va poder observar el greu impacte contaminant que exercia en els habitatges propers. Després de moltes reunions i de comprovar la poca voluntat de l'Ajuntament d'atendre les demandes del veïnat, la situació va arribar a un punt límit. Davant la negativa del consistori a desmuntar la planta asfàltica, els veïns i veïnes van començar una sèrie de protestes amb assemblees, manifestacions pel barri i concentracions setmanals dins el recinte de la planta asfàltica.

Finalment, el diumenge 9 de gener de 1977, al voltant de dues-centes persones reunides en assemblea matinal van decidir enderrocar la planta asfàltica. Amb la col·laboració de mans expertes i proveït de malls i cordes, un grup reduït de persones va tancar el guàrdia de seguretat que vigilava les instal·lacions i va tallar les línies telefòniques. Tot seguit, un altre grup va desmuntar les xemeneies i els dipòsits. Els danys materials provocats pel sabotatge van ser molt grans. Aquella fàbrica no tornaria

a contaminar mai més els barris. Com a resultat de l'acció, les naus de la planta asfàltica havien quedat sense ús i davant d'això es va plantejar immediatament una altra reivindicació clau del moment: aquells barris necessitaven locals socials i culturals.

La reivindicació d'un Ateneu Popular va ser immediata i motivada per la recuperació de la memòria d'un moviment cultural, l'ateneisme obrer i popular, que havia estat reprimint per la dictadura. Aquestes reivindicacions culturals van agafar força a la Barcelona de la fi dels anys setanta. Precisament, una setmana més tard de la destrucció de la planta asfàltica, el diumenge 16 de gener es va celebrar al mercat del Born un festival per reivindicar l'espai com a ateneu popular. Aquell mateix dia, un representant municipal va anunciar, en una assemblea veïnal convocada al solar on fins una setmana abans hi havia hagut la planta asfàltica, que aquesta seria retirada definitivament i que es lliurarien de manera immediata dos locals per a les associacions del barri. Aquella assemblea va derivar en una festa en aquell nou lloc conquerit pel barri i els diners recaptats es van donar a la caixa de resistència dels vaguistes de l'empresa Roca. Havia nascut l'Ateneu Popular 9 Barris.

Al final dels anys setanta, Barcelona bullia amb un vibrant moviment contracultural. El mes de juny d'aquell 1977 la gent que s'havia començat a organitzar al voltant de l'Ateneu va fer la seva contribució particular a aquesta efervescència cultural barcelonina amb una proposta molt potent, les 30 Hores de Festa Popular, un gran festival per donar a conèixer el projecte de l'Ateneu Popular. Durant els dies 4 i 5 de juny es van succeir actuacions de música, teatre, circ, poesia, espectacles infantils, debats, exposicions i presentació de diversos moviments socials de Barcelona.

12 Convocat oficialment per l'Associació de Veïns de Nou Barris, aquest esdeveniment va ser planificat amb mesos d'antelació per la Coordinadora Pro Ateneu, que agrupava les vocalies de cultura de les associacions de veïns de les Roquetes i la Prosperitat, l'associació de veïns de la Trinitat Nova i gent independent. Amb motiu d'aquesta celebració es va decidir que el bidó de quitrà fos el símbol de l'Ateneu. També es van pintar unes lletres gegants amb el nom del projecte a la teulada de la nau. Aquells dies inoblidables, milers de persones van passar per l'Ateneu a gaudir de les activitats i d'artistes i grups com Tribu, Born, La Salseta del Poble Sec, Mayte Martín, els Germans Poltrona o Xesco Boix.

Amb les 30 Hores es va demostrar que es podia organitzar un gran festival des de la participació ciutadana, mitjançant assemblees i comissions, i també que l'Ateneu podia organitzar esdeveniments amb una dimensió més gran, que atragués a Nou Barris moltes persones que mai s'hi havien acostat. El seu model va ser reproduït a les primeres celebracions de les festes majors de molts barris propers, que van combinar espais lúdics amb moments reivindicatius i així van enfortir culturalment el dinamisme comunitari que havia sorgit de les lluites urbanes.

Malgrat aquest prometedor començament i després de les dues reeixides edicions de les 30 Hores, el 1977 i el 1978 tot el moviment que s'havia generat entorn de l'espai es va frenar. Algunes activitats que s'havien portat a terme, a part dels festivals, com ara actuacions musicals de grups com Lone Star, una representació teatral de la companyia sevillana La Cuadra, projeccions de cinema, tallers, xerrades o setmanes culturals, es van deixar de fer.

L'arribada del primer ajuntament democràtic va coincidir amb un període de crisi de l'Ateneu. Entre els motius d'aquesta crisi trobem que molts activistes es van incorporar a la nova administració municipal, com també que unes quantes de les persones més actives es van haver d'absentar per fer el servei militar. Però caldria mencionar, així mateix, el fort impacte que va tenir a Nou Barris tot el muntatge policial generat al voltant de l'incendi de la sala Scala Barcelona, que va portar a la presó un grup de joves del barri al començament de 1978. L'anomenat cas Scala no només va acabar amb la força que l'anarcosindicalisme estava agafant després de la dictadura a tot l'Estat espanyol, i particularment a Catalunya, sinó que també va afavorir que nombroses persones s'allunyessin d'espais culturals i polítics del barri, fonamentalment a Verdum, com va ser el cas de la Peña Enrique Morente, que fins i tot va desaparèixer.

Durant aquest període no es va abandonar el procés de negociació amb l'administració municipal, però la base social del projecte estava molt afeblida i les relacions es van estancar. El 1978 s'havia dissenyat una maqueta en la qual es mostrava el pla elaborat per la Coordinadora Pro Ateneu per a l'espai de l'entitat, que integrava diversos equipaments esportius, lúdics i culturals, com també una remodelació integral de l'edifici. No obstant això, tots aquests projectes van quedar aturats, així com la dinàmica assembleària setmanal, que amb prou feines s'havia consolidat.

A la fi de 1981, només un grup de majorets, una banda de tambors i cornetes i algunes persones que hi havien instal·lat tallers artístics donaven vida a l'espai de l'Ateneu. D'altra banda, la situació social es va anar agreujant amb la crisi econòmica i la destrucció del teixit industrial de Barcelona. Es calcula que entre 1978 i 1983 es van perdre més de 100.000 llocs de treball al municipi i 300.000 si es considera el conjunt de l'àrea metropolitana.

Al començament de la dècada dels vuitanta, el nou Ajuntament democràtic es va consolidar amb Narcís Serra, però les promeses obres de remodelació de l'espai no arribaven i el dèficit d'equipaments culturals de la zona continuava. La Coordinadora Pro Ateneu va decidir fer un pas endavant i després de l'estiu de 1981 va llançar la campanya "¡Volvemos!". Al cap de poc temps, armats de xanques, gralles i percussió, des de l'Ateneu van començar a sortir al carrer grups per fer animació i informar els barris que l'objectiu d'aconseguir un ateneu continuava pendent i que hi havia un projecte d'intervenció cultural per oferir a tothom. Aquest projecte també implicava recuperar, juntament amb altres entitats, festes tradicionals com carnestoltes, la nit d'ànimes i els solsticis d'hivern (Nadal) i d'estiu (Sant Joan). L'Ateneu va exercir un paper clau en la consolidació de tradicions culturals al barri, tal com va mostrar la celebració del ball de carnestoltes de 1982, que des d'aleshores se celebra cada any.

14 Al contrari del que va passar en altres barris de la ciutat, durant els primers anys de la dècada dels vuitanta la vida cultural del territori va començar a prendre força. Així, la celebració, el 1980, de la primera edició de La Cultura va de Festa al parc de la Guineueta, impulsada per l'escola d'adults Freire amb l'objectiu de mostrar els tallers de l'escola al carrer, va suposar un pas important en la consolidació d'una nova dinàmica cultural a Nou Barris. L'Ateneu va començar a col·laborar activament en aquesta iniciativa a partir de 1982, sobretot amb el cercavila i el bar.

Internament es va anar consolidant l'assemblea dels dimecres com a espai de gestió del projecte i es van oferir tallers de serigrafia, teatre, art, expressió corporal i animació. L'Ateneu va organitzar en aquell moment diverses activitats culturals dirigides a tota classe de públic, alhora que apostava amb força per impulsar la cultura de la zona amb la fundació del Grup de Diables de Nou Barris. La primera crisi havia estat superada.

1976

La planta asfàltica tocant al costat de les habitatges de Trinitat Nova (Arxiu Ateneu Popular 9 Barris - AAP9B).

1981

Cartell de la campanya per tornar a impulsar el projecte després de la crisi entre els anys 1979 i 1981 (AAP9B).

volvemos!
ateneo popular
de nou barris

Dia 20
a las 12'30 h.

En la antigua
planta asfáltica

F I E S T A

MAÑANA
PASACALLES
CINE COMICO
JAZZ
Debates: OTAN y
CULTURA POPULAR
ACTO INFORMATIVO
EXPOSICIONES

TARDE
A LAS 6,
FESTIVAL DE ROCK
CON LOS CONJUNTOS
DEL BARRIO
FUEGOS ARTIFICIALES

1983-1988

CONSTRUIR CULTURA SOBRE LES RUÏNES

La dècada del vuitanta va ser un període marcat per una sensació de tancament de moltes de les possibilitats de transformació profunda de la societat obertes al final de la dictadura. Les conseqüències socials de la ja anomenada crisi econòmica van influir molt en aquesta sensació. El 1985, la taxa d'atur va assolir el 20% a Barcelona i l'impacte als districtes obrers com Nou Barris va ser enorme. El 1986, el territori tenia unes xifres del 27% d'atur, que en zones com la Trinitat Nova arribaven al 38% o a Vallbona al 57%.

Quin sentit tenia apostar per desenvolupar un projecte cultural en aquell context per a persones que havien participat des de molt joves en el moviment veïnal dins dels barris -ja fos a les organitzacions polítiques de l'esquerra revolucionària, a l'anarcosindicalisme o de manera independent- i que havien viscut amb molta intensitat les mobilitzacions i lluites a la dècada dels setanta? Doncs bé, projectes com l'Ateneu Popular 9 Barris van permetre transitar aquells anys difícils defensant uns valors i sense renunciar a tenir incidència en el context social més proper amb un sentit transformador. Aquesta mutació en les militàncies, amb un fort compromís per l'aposta cultural, va donar una base social prou àmplia i consistent que va facilitar construir amb més solidesa els fonaments del projecte.

La dècada dels vuitanta va viure una integració més gran de Nou Barris a la ciutat, fruit del procés de descentralització administrativa, plasmat en la creació, el 1984, del districte de Nou Barris, un reconeixement oficial del perfil reivindicatiu que havia donat nom al territori. El projecte de descentralització va tractar d'articular l'administració municipal amb les particularitats territorials i les demandes veïnals.

La celebració de les Acampades Urbanes els estius de 1983 i 1984, organitzades per un nodrit conjunt de col·lectius del barri entre els quals es comptava l'Ateneu, va ser una mostra de les noves reivindicacions polítiques i culturals presents al territori i va afirmar el valor natural de la serra de Collserola davant d'un sector de la ciutat molt degradat com a conseqüència del ràpid creixement urbà de les dècades anteriors. Mesos després de la celebració de la primera Acampada, la tardor de 1983, es va editar el número 1 de la revista *La Cabra*, principal òrgan d'expressió de l'Ateneu durant els anys centrals de la dècada dels vuitanta. El nom de la publicació era un homenatge, precisament, a la cultura rural que prevalia als vessants de Collserola.

En el cas de l'Ateneu, la cessió d'una altra part de l'antiga planta asfàltica li va permetre augmentar l'activitat cultural. D'aquesta manera, el 23 de novembre de 1984 va obrir les portes el Lokal, un espai ideat per a l'acció cultural. Els espectacles que es programaven al Lokal eren en general de petit format i tenien lloc en una sala on hi havia servei de bar i cuina. A partir d'aquell moment, l'activitat de l'Ateneu va començar a guanyar regularitat al voltant d'una programació quinzenal organitzada pels activistes. Durant aquells anys era comú que tothom que assistia al Lokal, fins i tot les persones que hi estaven col·laborant, pagués l'entrada, que en general era molt econòmica.

L'activitat creixent de l'Ateneu, tant a dins com a fora, va crear la necessitat de debatre sobre el que s'hi feia i sobre el sentit del que s'hi feia. La voluntat de continuar teixint xarxes amb la resta d'entitats del districte i la ciutat, en el dur context de crisi de la meitat dels vuitanta, va ser un dels motius que van portar a un cicle important de reflexió i debat intern. La celebració, el maig de 1985, d'unes trobades culturals a l'entitat va ser expressió de la necessitat de definir la relació amb les institucions, una qüestió que aniria generant diferents posicions entre la gent més implicada en el projecte. Era un moment favorable per al debat sobre el significat de fer cultura a Barcelona des dels barris perifèrics. L'Ajuntament, per la seva banda, impulsava des de 1982 la política dels centres cívics, que no satisfia les aspiracions de molts projectes autogestionats de continuar mantenint la seva autonomia i ser alhora equipaments públics. En aquest sentit, la política cultural municipal era vista com una maniobra per controlar un moviment veïnal en hores baixes. D'altra banda, des de l'Ateneu es continuava pressionant perquè es portés a terme la construcció definitiva de l'edifici i la concreció del projecte del parc de les Roquetes, i es comparava aquesta falta de suport amb la inversió institucional en altres equipaments culturals de la ciutat. La realitat de Nou Barris seguia sent la de tenir la infraestructura cultural més deficitària de tot Barcelona.

18

La precària situació de l'Ateneu, pràcticament insostenible, no li permetia desenvolupar l'activitat cultural, cosa que va portar la Coordinadora Pro Ateneu a impulsar una campanya anomenada Per Sant Pere... Guerra!, amb la idea de forçar el districte de Nou Barris a començar les obres. Les protestes van continuar el 1986 amb el suport de la Coordinadora d'Associacions de Veïns i Entitats de Nou Barris i la pressió va acabar donant fruits. La inauguració de la nau gran reformada i l'esforç de la gent impli-

cada van atreure a l'Ateneu molts artistes i públic, atès que acollia bona part de les propostes culturals alternatives que agitaven la Barcelona de mitjan anys vuitanta, amb una programació artística com mai no s'havia vist a Nou Barris ni en molts altres barris de la ciutat. Per gestionar tot això, cada dimecres se celebrava una assemblea oberta en la qual participava la gent implicada en el projecte.

El context sociopolític del moment imposava la seva agenda, però, i l'Ateneu no se'n va mantenir al marge. A banda de participar en les manifestacions contra l'entrada de l'Estat espanyol a l'OTAN, l'Ateneu va acollir la lluita dels treballadors en vaga de l'editorial Bruguera. La solidaritat internacional amb el Salvador i Nicaragua, la commemoració del 50è aniversari de la revolució de 1936 o les xerrades, cabaret i concert antimilitarista del col·lectiu Mili-KK van ser mostra d'una actitud compromesa per part del projecte. Era l'any 1986 i en aquell moment Barcelona es va confirmar com la futura seu dels Jocs Olímpics de 1992, amb tot el que això va significar de naixement d'un nou model de ciutat. L'Ateneu, juntament amb altres entitats de Nou Barris que ja el 1984 havien editat una publicació crítica amb la retallada d'inversió als barris que generarien els Jocs, va ser una de les poques que va trencar el consens imperant i va mostrar la seva disconformitat amb l'entusiasta esperit preolímpic.

Quan l'any següent es va celebrar el desè aniversari de l'Ateneu, les discrepàncies que continuaven amb l'Ajuntament es van posar de manifest com a conseqüència de la voluntat municipal de concebre l'Ateneu com a Centre Cívic Planta Asfàltica. La imposició d'un model organitzatiu estrany a la voluntat de les persones implicades en la marxa del projecte bloquejava les negociacions. Es va reclamar autonomia i un finançament regular, ja que fins aleshores aquest es feia amb petites subvencions, demanant suport a "la Caixa" i a particulars o venent loteria per Nadal. En qualsevol cas, la intensitat de les negociacions amb l'Ajuntament va donar fruit i es va aconseguir una autorització per gestionar l'Ateneu durant dos anys.

L'hivern de 1987, un greu episodi de repressió va acabar amb trenta joves de Nou Barris detinguts i colpejats per protestar contra la brutalitat policial després d'una batuda al bar Max del barri de la Prosperitat. A l'Ateneu es van organitzar diversos concerts de suport als detinguts. La realitat social del moment era conseqüència del boom demogràfic de

les dècades de desenvolupisme i entre els nombrosos problemes que llavors tenia Barcelona, molts afectaven directament el jovent dels barris obrers. Fruit d'això van sorgir moviments culturals com el punk, que va trobar molt de suport a l'Ateneu, amb una forta presència a la programació musical i als continguts de la revista *La Cabra* i d'altres fanzines del barri com *La Oruga* o *Solo para Locos*. Mitjan anys vuitanta també és l'època en què es comença a prendre cada vegada més consciència del greu problema que està ocasionant el consum d'heroïna en la joventut.

En aquest període va arribar el moment àlgid dels debats interns motivats per la relació amb les institucions. Tot i partir del fet que tothom concebia l'Ateneu com un equipament públic, un sector plantejava la necessitat de crear una entitat i consolidar una base administrativa com a eina de discussió política davant la política cultural municipal. També es buscava el reconeixement institucional d'un model de gestió basat en l'autoorganització, amb convenis de funcionament i apostant per fer extensiu aquest sistema. Altres sectors, en canvi, mantenien una posició més assembleària, en continuïtat amb la trajectòria de l'Ateneu des dels seus orígens. Per aquest sector hi havia por de definir un model de funcionament tancat, institucionalitzat i burocràtic, que concebés l'entitat només com un instrument formal i un tràmit. Aquesta posició va acabar prevalent i algunes persones van abandonar el projecte. Es va produir una baixada de la participació en el grup motor. No obstant això, els elements que aquell debat havia plantejat van persistir i van ser determinants per a l'evolució posterior de l'entitat.

20 Les discussions internes van continuar en unes assemblees esgotadores que al cap de poc temps van donar lloc a un canvi de model organitzatiu, en el moment que l'Ajuntament va accedir a signar un conveni amb els gestors de l'Ateneu. Aquesta decisió va implicar que s'havia de tenir un CIF, una entitat legal i una estructura. L'any 1989 es va signar el primer contracte de prestació de serveis i es va constituir finalment l'Associació Bidó de 9 Barris per poder relacionar legalment l'entitat amb l'Ajuntament. Arribats a aquest punt, des del consistori ja s'havia renunciat a aplicar la política cultural municipal a l'Ateneu, tot i que encara es va seguir intentant definir l'espai com a Centre Cívic Planta Asfàltica.

1987

1987

Cartell convocant
protestes per
aconseguir obres
de remodelació
a l'Ateneu i
l'execució del
projecte del
Parc de Roquetes
(AAP9B).

1988-1994
UN GRAN PAS
ENDAVANT

La remodelació integral de l'Ateneu, demanada durant tant de temps, va ser el principal objectiu assolit al començament dels anys noranta. El gener de 1988, un informe sobre la situació de l'antiga planta asfàltica feia un balanç de les deficiències de l'edifici, que es trobava en un estat gairebé de ruïna, i conclouïa la necessitat d'enderrocar-lo i construir un nou Ateneu, cosa que ja havia estat promesa el 1979 pel llavors alcalde Narcís Serra.

L'Ateneu havia acabat la dècada dels vuitanta sent un lloc de referència per a les entitats i grups del districte, que l'utilitzaven per organitzar les seves activitats. D'aquesta manera consolidava la seva funció d'espai de la vida associativa i contribuïa a enfortir els moviments socials de Nou Barris i de Barcelona en un context molt dur. De fet, la greu situació social del moment va provocar la convocatòria d'una vaga general el 14 de desembre de 1988, com a reacció a les polítiques neoliberals del govern de Felipe González, vaga que va tenir molt de seguiment a Nou Barris, on els indicadors de qualitat de vida continuaven per sota de la mitjana de la ciutat.

L'Ateneu va contribuir a crear la Coordinadora Cultural de 9 Barris el mateix 1988, amb la intenció d'unificar esforços entre les diferents entitats i com a expressió d'una necessitat compartida al districte. Aquesta reflexió global sobre la cultura a Nou Barris ja feia anys que es portava a terme a l'Ateneu, que apostava per coordinar amb altres entitats al llarg de l'any festes com Sant Joan, la castanyada i la nit d'ànimes, carnestoltes i La Cultura va de Festa.

La reconversió econòmica de Barcelona mitjançant els Jocs Olímpics va permetre, cap al final de la dècada, la creació de molts llocs de treball en el sector serveis i la formulació d'un projecte general de transformació de la ciutat. Això va reduir l'atur, alhora que es produïa un envelliment de la població, no només a causa de l'augment d'edat dels immigrants, sinó també de l'abandó de la ciutat per part de molts joves que no podien accedir a un habitatge a Barcelona. A poc a poc, la composició social d'alguns barris com les Roquetes i la Trinitat Nova va anar canviant. És un exemple d'això la fusió de les escoles Pla de Fornells, que havia estat construïda al costat de l'Ateneu el 1986, amb la Ton i Guida per constituir la nova escola Antaviana el curs 1994-1995.

El final de la dècada dels vuitanta va ser un moment clau per al sorgiment de tota una generació d'artistes, la qual cosa va confirmar l'Ateneu Po-

pular 9 Barris com un espai on poder desenvolupar tècniques circenses. Un fet important van ser els espais de trobada de malabaristes que van tenir lloc a les places del barri de Gràcia durant l'estiu de 1988. A partir de la tardor de 1988, quan el fred i la pluja dificultaven trobar-se al carrer, l'Ateneu va començar a acollir les persones que volien seguir practicant. El sostre alt de la nau facilitava la pràctica de jocs malabars així com la instal·lació del trapezi i va permetre que els anys següents es pogués consolidar com a espai referent del circ per a gent de tota la ciutat i per a nombroses persones que arribaven d'Europa amb noves propostes. Els dimarts i dijous es van convertir en els dies de referència per a l'intercanvi de coneixements, fer tallers, assajar o actuar amb alguna de les companyies que sorgien i, fruit d'aquesta efervescència, el 1991 es va constituir a l'Ateneu Popular 9 Barris l'Associació de Circ de Catalunya (ACC) que va agrupar la majoria d'artistes del sector.

En aquell moment diversos grups hi feien allà les seves activitats i la programació estava molt consolidada, presentada amb una bona cartelleria dissenyada per autors propers al projecte. En aquest context van arribar les primeres grans obres de l'Ateneu. En les negociacions amb l'Ajuntament, l'entitat tenia el suport de la Coordinadora d'Associacions de Veïns de Nou Barris atès que les reivindicacions no eren només de l'assemblea de l'Ateneu. Gràcies a aquest suport es va poder acordar que l'Ateneu disposés d'un local alternatiu durant les obres, que continuaria tenint un mínim finançament i que participaria en la comissió de seguiment setmanal de les obres. Durant l'any previ al començament d'aquestes es va establir una relació directa amb l'arquitecte municipal per poder intervenir en el disseny del projecte. La reforma de l'Ateneu preveia aprofitar l'estructura de dues naus, renovar íntegrament el sostre i la distribució interior i construir un teatre. El mes de febrer va tenir lloc l'última activitat important al vell edifici, el ball de carnestoltes. Finalment, el març de 1991, després de catorze anys de vida, van començar les grans obres i es va donar per acabada tota una etapa fundacional de la història de l'Ateneu Popular 9 Barris. Aquest moment marca el final d'una època important del projecte i converteix l'antic recinte industrial en un equipament nou amb un teatre flamant preparat per fer circ en sala.

24

Per poder portar a terme la reforma, tota l'activitat es va haver de traslladar fora de l'Ateneu. Durant els més de tres anys que van durar les obres, l'oficina es va instal·lar en un petit local provisional que el districte va llo-

gar al carrer de les Torres, al barri de les Roquetes. Era un espai que amb prou feines cobria els mínims imprescindibles per mantenir la secretària, fer les reunions i emmagatzemar coses, però la decisió tenia un caràcter estratègic: disposar d'un lloc de trobada i situar-se en un espai que realment fos provisional, perquè l'objectiu principal era tornar a l'Ateneu en acabar les obres. En aquest sentit, Bidó de Nou Barris va rebutjar altres ofertes del districte com la gestió d'un local a la Casa de les Aigües de la Trinitat Nova. La programació d'activitats que es va anar desenvolupant durant les obres va rebre el nom d'"Ateneu Ambulant" i es va fer en diferents espais del districte. La vida cultural de Nou Barris va ajudar a mantenir viu i amb força el projecte durant aquest període.

Les conseqüències dels Jocs Olímpics de 1992 van provocar un retard en les obres a causa dels problemes financers de l'Ajuntament. Durant aquest temps, la relació amb els col·lectius que es reunien i utilitzaven l'Ateneu es va afeblir per la manca d'un espai adequat on acollir-los tots. Projectes econòmics, com la cooperativa que portava el bar-menjador, es van aturar. Per al seguiment setmanal de les obres es va contractar una persona del projecte, cosa que va permetre la comunicació amb els arquitectes i la constructora. Es va haver d'insistir molt per aconseguir que el nou Ateneu s'adaptés a les activitats que s'hi farien. Les negociacions entre arquitectes, representants del districte i Bidó de Nou Barris van modificar el projecte inicial, de manera que s'hi va incorporar una caixa escènica de divuit metres d'altura, es va alçar el sostre del teatre i es va fer una adaptació general de l'espai per a les activitats circenses. Un altre element que es va incorporar al nou edifici, amb força resistència per part del districte, va ser la cuina, una peça important del projecte. L'espera, però, va valer la pena. Després de quatre anys en obres, l'Ateneu remodelat es va inaugurar el novembre de 1994 amb presència de representants polítics i membres del moviment associatiu. Tot i que encara no es trobava plenament enllestit, Nou Barris tenia per fi un equipament cultural de gran qualitat. S'obria així una altra etapa, plena d'aprenentatges.

El repte de desenvolupar un projecte cultural que afrontés amb èxit la posició marginal en la qual es trobava Nou Barris respecte a l'escena de la ciutat, així com demostrar que es podia gestionar un equipament municipal des de la comunitat, van ser aspectes clau en aquesta nova etapa. L'Ateneu va apostar per aprofundir en un discurs cultural i artístic innovador, fent èmfasi en la creativitat i la qualitat a l'abast de tothom.

La inauguració del nou Ateneu també va anticipar l'impuls que, a partir de la meitat de la dècada dels noranta, va donar l'Ajuntament a la dignificació del districte, exemplificat en una nova política urbanística i una forta inversió municipal que van transformar fortament Nou Barris. La crisi postolímpica va portar un panorama municipal de externalització de la gestió dels centres cívics buscant la reducció de despeses. En aquest context, a Nou Barris van sorgir propostes de gestió cívica d'equipaments municipals. El moviment associatiu del districte va celebrar, el novembre de 1995, el 25è aniversari a l'Ateneu amb una exposició d'història gràfica i documental a càrrec de l'Arxiu Històric de Roquetes, que tenia la seu a l'Ateneu. Un nou contracte de gestió amb l'Ajuntament va permetre contractar un equip de tres persones: un coordinador responsable, una tècnica administrativa i un tècnic de so i llum. Dues persones més hi treballaven portant el bar-menjador, com a servei extern. L'Ateneu va començar a desenvolupar la seva funció d'equipament de zona, que superava, però, els límits del barri.

Trobades dels dimarts i dijous per practicar tècniques circenses (Quim Dalmau).

26-27 GENER 1991
COMENÇEN LES OBRES!!
 al **ATENEU POPULAR**
 de 9barris

25. 10h-30h ÚLTIM LOCAL CROQUIS I VORÀRTS
26. 12h-14h AA.AA. ACTUANTS INFANTILS
 SERIGRAFIA, ESCALADA...
 15h. DINAR POPULAR I ASSEMBLEA INFORMATIVA
 17h. CAFE - CONCERT
 A PARTIR DE 19h. FIAN 25h. MOSTRA MUSICAL (CORALINA, POPULAR FORUM, I...)
 25h. BALL FI DE FESTA (ASSOCIACIÓ SALSOMÀ)

27. 10h ESPECTACLE INFANTIL (CORALINA, POPULAR FORUM...)
 19h. MÀGIC D'ESPECIALS
 20h. DIABLES, DRAC, CAIVELL I FÈRES
 ...US ESPEREM A TOTS!!!

DESPRES DE 13 ANYS JA TOCAVA !!!!

Cartell d'anunci del començament de les grans obres de remodelació de l'Ateneu (AAP9B).

1995-2000

ENFORTINT L'APOSTA CULTURAL

La gestió del nou Ateneu Popular va plantejar, a tota la gent implicada, la necessitat de concretar la seva proposta cultural. Un document intern d'aquell moment de refundació, que reflexionava sobre la gestió del projecte, apuntava la necessitat d'una especialització, coincidint amb les descripcions que en feien els estudis tècnics municipals. D'acord amb el que havia estat succeint els últims anys abans de les obres, el circ va començar a complir aquesta funció. Poc després de la inauguració del nou espai es va restablir el taller de circ infantil gratuït per als nens i nenes de l'entorn, que ja havia començat a la dècada dels vuitanta. D'altra banda, la demanda de formació mitjançant cursets anuals i intensius per a adults en tècniques com ara trapezi, acrobàcia, equilibris, monocicle i malabars, així com la participació en el taller obert, va anar creixent els anys següents, alhora que el nom de l'Ateneu es vinculava cada vegada més amb el circ contemporani. N'és una bona mostra el fet que l'Associació de Circ de Catalunya, amb seu a l'Ateneu, aviat va començar a celebrar les edicions anuals de la Festa del Circ al nou equipament.

"Hem d'omplir el teatre!" es va convertir en la consigna de treball per a Bidó de Nou Barris i això va provocar que s'enfortís molt la comissió de programació i va contribuir, de passada, a omplir el buit cultural que havia quedat a la Barcelona postolímpica. L'Ateneu va fer un esforç perquè, com a mínim un cop al mes, hi actués alguna figura important, aprofitant les possibilitats que ofería l'espai. Hi va ajudar la participació de grups com La Tangana, que va portar a l'Ateneu molts artistes i moltes propostes musicals de qualitat. Altres persones i grups, com Entorn de la Paraula, van començar a organitzar les Setmanes Poètiques amb la intenció de donar una visió integradora de la poesia i a fer exposicions, teatre, recitals, cinema i una tarima oberta. A la 1a Setmana Poètica, celebrada a l'abril de 1996, van tenir lloc les molt recordades tres actuacions de Paco Ibáñez. La seva veu entonant el poema de Gabriel Celaya *La poesia es un arma cargada de futuro* encara ressona a les parets de l'Ateneu. L'any següent, Georges Moustaki també va fer uns recitals memorables amb motiu de la segona edició de la Setmana Poètica.

L'aturada que havien suposat les obres va motivar la necessitat d'incorporar nova gent i nous col·lectius, la qual cosa es va aconseguir amb èxit. Entre els projectes rellevants d'aquell període destaca el paper del Fòrum d'Acció Cultural, constituït amb la intenció de promoure la dimensió ateneística de l'espai a través de debats, conferències i tallers. Col·lec-

tius musicals del territori com Nou Rock Barris també van tenir un paper important en la dinamització del vessant musical del projecte i van acompanyar l'evolució musical barcelonina d'aquella segona meitat dels noranta. Cal destacar l'enorme i valuosa tasca feta pel col·lectiu de la revista de l'Ateneu, que el febrer de 1996 va editar el primer número i que va acompanyar l'evolució del projecte durant els setze anys següents, fins que va desaparèixer l'octubre de 2013 després de publicar 135 números.

Amb una nova programació en marxa, el projecte aviat va començar a veure la necessitat d'aprofundir les reflexions sobre el seu ideari, els objectius, la participació i l'organització. No obstant això, la mateixa dinàmica i la necessitat de prioritzar una programació que el consolidés van aparcar les discussions, que no es van reprendre fins a 1997 amb la intenció de dotar l'Ateneu d'una organització més eficaç i definir uns objectius a mitjà i llarg termini. El nou equipament requeria una organització més complexa i sofisticada. A banda d'això, per als que gestionaven l'entitat no estava tot guanyat perquè se sabia que dins del Consell de Districte de Nou Barris algunes veus encara volien cedir la gestió de l'Ateneu al sector privat, d'acord amb la tendència del moment, que es va convertir en norma a partir de llavors. Davant d'això, es va recórrer de nou al moviment associatiu per pressionar l'Ajuntament i recordar que l'Ateneu havia estat i continuaria sent gestionat pel mateix moviment associatiu que l'havia creat.

30

L'enfortiment de les línies de programació, aleshores una necessitat d'afirmació i una oportunitat per portar propostes culturals de qualitat als barris, va fer néixer al llarg de 1995 i 1996 iniciatives com la Mostra de Teatre i el Teatre de Butxaca Organitzat, el Festival de Màgia, el Combinat de Circ i el Lokal de Risc, a banda d'actuacions de flamenc de qualitat. Dos anys més tard es va afegir a aquesta trepidant dinàmica cultural l'aposta per la dansa amb la celebració del primer Premi Coreogràfic. La celebració, també el 1998, del primer Campionat Nacional de Break Dance a l'Ateneu, La Lunatik Jam, va ser un exemple de noves expressions artístiques que anaven guanyant presència a la ciutat.

Però la iniciativa amb més recorregut i prestigi va arribar, sens dubte, el desembre de 1996 amb el Circ d'Hivern, una producció pròpia de l'Ateneu. Per fer-la possible, un grup d'artistes es van reunir per crear un espectacle de circ adreçat a tota classe de públics. El primer Circ d'Hivern,

Esplèndid, va ser fruit del treball conjunt de la companyia L'Avalot i altres artistes propers a l'Ateneu. El resultat va ser un èxit. Amb el Circ d'Hivern, l'Ateneu va acabar de demostrar la seva capacitat de creació i gestió cultural, amb vint dies de funcions i molta gent voluntària treballant-hi. Com a reconeixement a tota aquesta feina, l'octubre de 1997 es va concedir a l'Ateneu el premi Sebastià Gasch, atorgat pel Foment de les Arts i del Disseny en la categoria de music-hall i arts parateatral. Davant tot això, el Consell de Districte va haver de reconèixer la capacitat de Bidó de Nou Barris per gestionar l'equipament.

Un element clau en l'evolució posterior de l'Ateneu va ser l'estructuració de l'Escola Infantil de Circ el curs 1997-1998. A partir d'aquell moment, la formació va passar a estar integrada en el projecte de l'Ateneu i els professors van començar a cobrar per la seva feina. També es va desenvolupar un pla d'estudis. A partir de l'estructuració de l'àrea de formació es van fer passos que el 1999 van portar un grup d'artistes molt vinculats a l'Ateneu, i en alguns casos procedents d'altres espais artístics de la ciutat, a impulsar el primer curs pilot de l'escola Rogelio Rivel. El naixement d'aquesta escola va ser resultat de la demanda de formació professional de circ que arribava a l'Ateneu. Posteriorment va esdevenir un projecte independent.

Lentament, l'Ateneu va començar a reconnectar amb els moviments socials d'una Barcelona que es despertava després de la ressaca postolímpica. L'experiència de 1996, amb l'okupació i el desallotjament del cinema Princesa, va impulsar una nova generació de joves rebels que s'anirien organitzant al voltant de l'okupació de diversos espais, interpel·lant generacions més veteranes de lluitadors socials. En l'àmbit més proper, l'Ateneu va donar suport, el novembre de 1997, a les protestes contra el districte per l'incompliment sistemàtic dels acords de finançament a les entitats que gestionaven equipaments públics i projectes de dinamització infantil i juvenil. S'evidenciava així la diferència entre les formes de funcionar del moviment veïnal clàssic i les dels nous moviments socials sorgits en la segona meitat dels noranta, que el maig de 1999 van protagonitzar accions com la Setmana de Lluita Social "Trenquem el silenci". L'Ateneu va ser un lloc de trobada per a aquests dos imaginaris diferents.

Enmig de tota aquesta activitat es van produir finalment debats interns davant la necessitat de consolidar el projecte i donar contingut a Bidó de Nou Barris, que havia nascut com a instrument legal. En una assemblea

celebrada el setembre de 1997 es va impulsar la creació del Consell Associatiu amb persones implicades en la dinàmica de l'Ateneu i encarregades de treballar en diversos eixos. Després de tres anys, una gran quantitat de grups donaven vida al nou equipament, que ja tenia moltíssima activitat. Com a mostra d'aquesta dinàmica imparabile, la primavera de 1998 el parc Pla de Fornells de les Roquetes i l'Ateneu van acollir la Caravana de Cultures, un esdeveniment festiu, popular i massiu vinculat a una iniciativa cultural francesa, la Caravanne des Quartiers, que va coincidir amb les edicions de la Festa del Circ i amb La Cultura va de Festa d'aquell any. Amb aquest esdeveniment, Nou Barris va irradiar i mostrar a la ciutat un esperit d'innovació, participació i construcció col·lectiva inèdit des del festival de Las 30 Horas, vint anys enrere. La tardor d'aquell any va arribar una altra ocasió de presentar el projecte de l'Ateneu a escala internacional amb la trobada de Trans Europe Halls, una xarxa europea de centres culturals independents i alternatius de la qual formava part des de 1997.

Durant aquests anys el bar-menjador va ser un element essencial en la dinàmica relacional quotidiana del projecte i molts grups van fer de l'Ateneu casa seva: Diables, Arxiu Històric de Roquetes, Amb Ulls d'Infant, Gastronou o la comparsa de carnestoltes El Camaleó. El projecte va considerar imprescindible consolidar l'activitat i la base social, per a la qual cosa calia aconseguir un conveni amb l'Ajuntament. Fins llavors la gestió es portava a terme mitjançant un contracte de prestació de serveis, similar als que s'establien amb empreses, però disposant d'una subvenció municipal. El fet que fossin les entitats arrelades al territori, i no les empreses, les que gestionessin els equipaments culturals dels barris encara tenia la consideració d'autogestió o gestió autònoma. La gestió ciutadana i comunitària encara trigaria temps a arribar.

1998

Cartell de la Caravana de Cultures (AAP9B).

1996

Invitació al primer Circ d'Hivern, "Esplèndid" (AAP9B).

2000-2005

LA CREACIÓ NO S'ATURA

Amb el nou segle, l'Ateneu va mantenir una aposta cultural molt potent. La millora de l'accessibilitat, amb l'arribada del metro a la Trinitat Nova el 1999 i l'expansió pel districte els anys següents, va ajudar a acostar-lo a la ciutat i, de passada, va contribuir a modificar el perfil del públic que hi assistia. Un altre element important per a Nou Barris va ser la consolidació, des del final de la dècada dels vuitanta, d'una xarxa d'equipaments gestionats pel moviment associatiu dels barris com ara el Casal de Barri de Prosperitat i els casals de joves de Roquetes i Prosperitat o Can Basté. L'Ateneu va perdre així la centralitat que tenia fins llavors com a equipament cultural i, a diferència de la dècada dels vuitanta, va començar a ser percebut com un espai menys proper als barris.

L'any 2000, Lluís Llach va fer dos concerts dins de la cinquena edició de la Setmana Poètica. La programació de l'Ateneu del moment era un reflex de les línies que s'havien anat traçant els anys anteriors, com els Combinats de Circ, el Premi Coreogràfic, les Trobades de Monociclistes o el Festival de Màgia. Per la seva banda, el Circ d'Hivern era una proposta de creació que guanyava acceptació cada any. El Nadal del 2000, a més a més del Circ d'Hivern es va fer *A banda*, una coproducció circense presentada al Teatre Nacional de Catalunya. Dins de la visió compartida respecte als eixos de treball i les propostes per al futur de l'Ateneu va sorgir la idea d'impulsar la creació d'una oficina de producció i assessorament artístic que, a més a més, contribuís a l'autofinançament del projecte. El segle que tot just acabava de començar va donar la possibilitat de desenvolupar aquesta línia de treball.

L'expansió del circ dins del projecte va continuar amb l'organització de tallers cada vegada més nombrosos. L'entitat fins i tot va començar a col·laborar per portar a terme un taller de circ-teatre al barri de Boris Vega, a Estelí (Nicaragua), agermanat amb el Comitè de Solidaritat amb Nicaragua de Nou Barris des de 1992. En aquell temps es va iniciar el Projecte conjunt de circ de l'Ateneu Popular 9 Barris, en el qual van participar conjuntament l'Associació Bidó de Nou Barris i l'Associació de Circ Rogelio Rivel amb la intenció d'anar més enllà en el projecte educatiu i tenir més força davant les administracions per al reconeixement de la formació circense. Fruit d'aquestes negociacions, el setembre de 2000 l'Ajuntament va cedir a l'Ateneu els terrenys situats al costat de l'equipament per a la instal·lació de la nova i desitjada carpa de circ que va ser gestionada per l'Associació de Circ Rogelio Rivel. El projecte conjunt, però, mai

no es va arribar a consolidar. Tanmateix, la feina duta a terme per l'Ateneu en l'àmbit de la formació va ser reconeguda amb el primer premi Barcelona Educa en la Responsabilitat pel projecte Ensenyant i aprenent circ.

A mitjan 2001, l'adjudicació, per part de l'Ajuntament, d'un nou contracte de gestió de l'Ateneu a Bidó de Nou Barris per a quatre anys, amb compromís prorrogable a quatre anys més, va ser una bona notícia. Els eixos de treball es van definir en una sèrie de debats durant la tardor anterior, recollits en el document *Propostes de futur 2001-2008*, alhora que el projecte començava a mostrar símptomes d'esgotament i crisi. Fins i tot hi va haver un moment de dubte pel que fa a la continuïtat, tot i que l'activitat no es va aturar. El cansament, després del cicle d'activitat trepidant que s'arrossegava des de la meitat de la dècada anterior, era enorme. Hi havia molts fronts oberts, com el front del circ, el front del barri, els compromisos amb xarxes internacionals o la projecció a la ciutat, en un moment en què tampoc no es disposava d'una estructura professional adequada per poder encaixar tots aquests àmbits. L'entitat depenia molt del Consell Associatiu i dels grups, que també anaven reduint la seva activitat i participació en el projecte per esgotament i canvi generacional. A mitjan 2002, amb el final dels quatre anys de mandat del Consell Associatiu, es va generalitzar la sensació que per continuar calia pensar un altre tipus d'organització, assumint el desgast existent i atès que no es produïa el relleu generacional. L'Ateneu, així doncs, arribava al quart de segle amb la necessitat de revisar profundament la seva estructura interna. Fruit d'això, es va notar per primera vegada una lleugera disminució de la programació i es van deixar de celebrar algunes propostes culturals emblemàtiques com la Setmana Poètica, els Festivals de Màgia o la Festa del Circ.

36

Per als moviments socials, en canvi, l'inici del segle XXI va ser una època molt activa arran de les diferents protestes que es van viure a Barcelona, començant per les que es van fer contra el Banc Mundial, l'any 2001, o contra la Cimera de Caps d'Estat de la UE, el març de 2002. El Comitè Internacional del Social Fòrum es va reunir a l'Ateneu l'abril de 2002, coincidint amb l'intent de desallotjament de Can Masdeu, un projecte social okupat molt proper i que amb el temps es va consolidar i agermanar amb l'Ateneu. També és molt recordat el concert d'Ojos de Brujo organitzat per l'Assemblea d'Okupes el 2003, tant per la gran quantitat de gent que hi va assistir com pel fet que l'Ateneu va anar enfortint el contacte

amb nous moviments socials, exercint una funció d'infraestructura per a aquest tipus de moviments davant el desallotjament de molts centres socials okupats.

D'altra banda, 2003 també va ser l'any de les grans protestes contra la guerra i de les mobilitzacions del *Nunca Más* a Galiza. La influència del grup musical i projecte cultural *O Jarbanzo Negro*, amb el potent relleu d'energia que va aportar a l'Ateneu, va servir per contactar amb l'escena cultural més dinàmica del moment a Galiza i organitzar la primera Foliada, *A Venida Atlántica*, un festival que va agermanar per sempre l'Ateneu amb la terra galega. La creixent importància del nou fet migratori a Nou Barris va portar les entitats a formar la Xarxa 9 Barris Acull, una de les primeres activitats de la qual va ser el Festival de Sopes del Món als carrers de Nou Barris i, posteriorment, la primera jornada celebrada a l'Ateneu per reflexionar sobre diferents experiències relacionades amb l'acolliment dels nous veïns i veïnes. En aquell context es va celebrar la primera edició del festival internacional de curtmetratges de temàtica social *Solo para cortos* i es van consolidar els festivals organitzats cada any pel col·lectiu *Pigmeos Revoltosos*, tots dos amb col·laboració de l'Ateneu.

Dins de la dinàmica expansiva de l'àrea de formació, la creació de l'Escola Juvenil de Circ, el 2003, va ser plantejada com un projecte pilot d'educació artística en el temps de lleure, adreçat a joves que havien acabat la formació a l'Escola Infantil de Circ. Pensada com un projecte d'intervenció al territori i des d'una política de preus assequibles, Bidó de Nou Barris va decidir obrir aquesta línia i atendre la demanda de diversos pares i mares d'alumnes que acabaven l'Escola Infantil i no tenien alternatives per continuar.

La celebració, per part de l'Ajuntament de Barcelona, del polèmic Fòrum de les Cultures, l'any 2004, motiu de fortes mostres de rebuig per part de diversos moviments socials de la ciutat, va ser aprofitada per la Coordinadora d'Associacions de Veïns i Entitats de Nou Barris per impulsar, a proposta de l'Ateneu, el projecte EIX 9B. Amb aquesta iniciativa es va generar un espai de trobada per acostar i amplificar propostes en el context d'una nova societat més diversa, amb riscos d'exclusió social i pobresa i rescatant antigues reivindicacions veïnals com la defensa de Collserola. L'intens treball amb les entitats que va suposar l'EIX també va portar a reflexionar sobre la gestió cívica municipal i a celebrar a l'Ateneu

i a la carpa de l'Escola Rogelio Rivel unes jornades sobre circ a fi d'analitzar en quin moment es trobava el sector i reivindicar-ne el reconeixement i la dignificació. Arran de les trobades, al final d'octubre de 2004 es va crear l'Associació de Professionals del Circ de Catalunya (APCC), continuadora natural de l'Associació de Circ de Catalunya (ACC), desapareguda el 1998.

La crisi de creixement del projecte es va començar a superar amb canvis en l'organització, com l'absorció de la cooperativa del bar per part de Bidó i la creació d'un equip de coordinació per a l'equipament. El reconeixement institucional, la projecció pública del projecte i el desenvolupament d'una fórmula de funcionament i gestió eficaç van ser passos endavant durant aquell període. L'Ateneu s'havia convertit en un espai de referència dins de l'àmbit del circ català i del teixit associatiu de Barcelona, i els canvis en l'equip professional que es van produir al començament del curs 2003-2004, així com la reestructuració de determinats aspectes clau, van fer que el projecte tornés a agafar força. No obstant això, la dificultat d'estructurar la participació interna dels diferents grups es va mantenir.

Aquell any la proposta de Circ d'Hivern va ser *Klezmer*, un espectacle que va rebre molt bones crítiques i va tenir molt d'èxit de públic. A partir d'aquell 9è Circ d'Hivern, la producció pròpia es va començar a consolidar finalment com una part del projecte i es va impulsar l'antiga proposta de crear una estructura amb la contractació de dues persones i la consolidació de l'Ateneu com un important espai de producció, creació i distribució d'espectacles de circ.

2003

Cartell de "A Venida Atlántica", primera Foliada d'intercanvi galeg-català a l'Ateneu (AAP9B).

1er ateneu presenta: a venida atlántica
popular de barris

FOLIADA

28, 29 i 30 MARÇ 2003

MÚSICA
LIBRERIA
TEATRE
GASTRONOMIA
EXPOSICIONS
ARRADES
ANIMACIONS

ORGANITZA:
El bidó de Nou Barris

COL·LABORA:
"la Caixa" ERMAC RNS

MANUEL RIVAS
XURXO SOUTO
SUSANA SEIVANE
OS DIPLOMÁTICOS DE MONTE-ALTO
O JARBANZO NEGRO
AS CAROTAS
RINTO DE HERBÓN
TEATRO MARIÉS
RUMBA ATLANTICA
FURAFOLBAC
HELENA GONZÁLEZ
ABRANCA
LA CORAL DE TRINITAT VELLA
IRAG I DEABRES DE NOU BARRIS

2004

39

EIX 9B

DE MAIG A NOVEMBRE

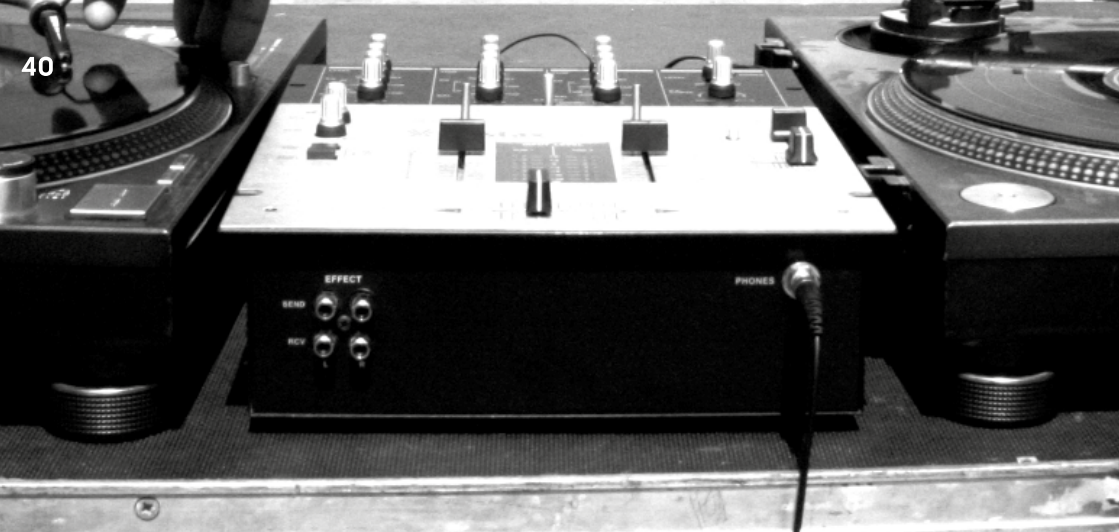
2004

FEM CULTURA TOCANT DE PEUS A TERRA

Cartell de l'EIX 9B, celebrat a Nou Barris com a alternativa del teixit associatiu del districte al Fòrum Universal de les Cultures (AAP9B).

2006-2011

L'ESTRUCTURA ES REDEFINEIX

L'any 2006 va ser el del reconeixement de la tasca de producció artística de l'Ateneu. L'èxit de *Klezmer* es va repetir al Circ d'Hivern de 2005 amb *Rodó*, que va rebre el Premi Nacional de Circ 2006, atorgat per la Generalitat de Catalunya, i el Premi a la creativitat de les Arts Escèniques, atorgat per la Federació d'Ateneus de Catalunya. Aquell any l'Ateneu va tenir, per primera vegada, presència amb les seves produccions als festivals Grec i Temporada Alta i a la Fira de Tàrraga. L'oficina de producció va viure una època daurada amb encàrrecs d'espectacles com el que es va fer a la tardor amb motiu de l'exposició "Picasso i el Circ" i amb la celebració de la 30a edició dels Combinats de Circ.

La política social i cultural de l'Ajuntament va impactar negativament en el teixit cultural de la ciutat amb la promulgació de l'Ordenança del Civisme. El 2006 van començar les protestes contra una llei que suposava una reducció enorme de la presència de l'art i la cultura als carrers de Barcelona i un pas més en la mercantilització de la ciutat. El desallotjament, aquell mateix any, de la Makabra, un centre social okupat dedicat a les arts escèniques, va posar de manifest l'absència d'espais de creació cultural a la ciutat. L'Ateneu, que, paradoxalment, al mateix temps, era considerat per l'Ajuntament com un model de creació artística i cultural a seguir, va acollir i donar suport als desallotjats. La commemoració del 75è aniversari de la proclamació de la Segona República va servir, aquell 2006, per reivindicar la seva influència en la configuració de models educatius i culturals propers als valors defensats per l'Ateneu, valors que van portar a donar suport a l'okupació del taller d'autoreparació de bicis, Bicioxs, al barri o a organitzar, en col·laboració amb moltes altres entitats i col·lectius del barri i de Barcelona, un concert al camp de futbol de la Muntanyesa en solidaritat amb els empresonats a Atenco (Mèxic) que va congregat més de 8.000 persones.

41

El gener de 2007, l'escriptor gallec i amic de l'Ateneu Manuel Rivas va publicar un preciós article, *El prodigio de Nou Barris*, per commemorar el 30è aniversari d'un projecte que havia aconseguit superar la crisi de començament de la dècada. El reconeixement del projecte cultural de l'Ateneu per part del Departament de Cultura de la Generalitat durant l'època del govern tripartit va permetre, entre altres coses, noves contractacions de treballadors. Aquesta ampliació de la base professional del projecte va fer possible mantenir el ritme de l'aposta cultural mitjançant una programació trepidant que combinava el treball amb el territori

més proper i amb la seva gent i la projecció a l'àmbit de tot Catalunya. El 2006 es va signar el primer Conveni de Treballadors de l'Ateneu i es van consolidar espais de treball importants, com la comissió tècnica, que dignificaria aquesta tasca, sovint invisibilitzada dins del projecte. L'impuls de l'àrea tècnica també va portar a la construcció de l'edifici adjunt a la caixa escènica del teatre i a guanyar així espai i qualitat per al manteniment del material tècnic i per als artistes. les artistes.

Van ser exemples de participació en projectes socials i culturals al territori durant aquest període diverses activitats amb els joves de l'entorn de l'Ateneu, com també la presentació del projecte "Unidos por el Flow", el 2007. Aquesta activitat va ser resultat de les línies de treball desenvolupades pels Casals de Joves del districte, el de Prosperitat i, particularment, el de Roquetes, per unir dues bandes rivals de joves, els Latin Kings i els Ñetas, amb l'objectiu de treballar la convivència i la no-violència mitjançant l'art i el hip hop. Després d'una primera cancel·lació del concert per part del Districte, que va argumentar motius de seguretat, gràcies a la pressió de les entitats es va aconseguir fer-ne la presentació al públic i demostrar així la capacitat d'organització i responsabilitat de la gent implicada. Durant aquell període, l'Ateneu també va mostrar la seva implicació al territori donant impuls a la Fira d'Arts al Carrer, una proposta cultural alternativa que havia començat el 2005 a la Festa Major de Roquetes.

El repte d'augmentar la participació va portar, la tardor de 2007, a dissenyar un pla específic que es va prolongar el 2008 amb la creació d'una comissió específica i l'elaboració d'un diagnòstic participatiu. Un element important en l'evolució d'aquest aspecte dins del projecte, vinculat a l'àrea de formació, va ser el primer intercanvi entre els joves de les escoles infantils i juvenils de l'Ateneu i els del Circus Circuli d'Stuttgart, Alemanya, al final de juliol de 2008. Una experiència que va deixar molt bons records i que a partir de llavors es va anar consolidant i aportant molta inspiració al projecte educatiu de l'Ateneu. L'intercanvi de l'any 2009 va ser premiat pel jurat de BCN Enllaç '09 com el millor intercanvi de l'any. Per donar suport a aquesta activitat i estructurar la participació de les mares i pares de les escoles de circ de l'Ateneu va sorgir, el 2010, un nou grup dins de l'Ateneu, l'Heroica Associació de Mares i Pares de l'Ateneu (HAMPA).

La dimensió internacional del projecte va patir alguns canvis arran de l'evolució que es va anar produint a la xarxa Trans Europe Halls, la qual cosa va provocar un debat intern que finalment va portar l'Ateneu a abandonar-la el 2008 davant la manca d'afinitat amb els seus objectius. Tanmateix, la projecció internacional es va mantenir i desenvolupar gràcies al contacte amb la tradició circense del Quebec i el Departament d'Acció Social del Cirque du Soleil. Aquesta relació, juntament amb la Xarxa Europea de Formació i Circ Social "Caravan", va ser clau per teoritzar al voltant del concepte de circ social i per posar en marxa el primer curs de Formació de Formadors en Circ Social de l'Ateneu, l'any 2008. El fet que en aquells moments s'inaugurés la Central del Circ i que l'APCC hi traslladés la seva seu, abandonant l'Ateneu, va fer que l'àrea de formació i circ social agafés més força en la projecció de l'equipament cap al circ. Projectes com els tallers que des de 2006 es van desenvolupar amb els alumnes del centre públic Can Carreras, amb diferents graus de diversitat funcional, van ampliar l'oferta formativa amb un element cada cop més important a partir de llavors: l'aposta pel circ social.

Nous problemes van afectar la realitat social de Barcelona. La reivindicació del dret a l'habitatge va adquirir més importància dins d'una ciutat colpejada per l'especulació immobiliària. Dins de l'àmbit cultural, la crisi també va començar a amenaçar els projectes i a despertar la por a la retirada de les administracions. Al llarg de 2009 es va començar a definir la gestió ciutadana davant del paper merament burocràtic de la gestió cívica i a reivindicar-se com una forma d'entendre la participació de manera directa, eficient, eficaç i transparent, que hauria de marcar el model dels contractes. El curs 2010 va començar amb la voluntat de continuar posant a l'abast del barri propostes culturals de qualitat, però és cert que va costar molt seguir el ritme anterior. La vaga general de setembre de 2010 va ser expressió d'un malestar general, que al barri va esclatar amb el tancament definitiu, per part de l'Ajuntament, del Casal de Joves de Prosperitat situat a l'edifici del carrer Joaquim Valls.

En aquest context l'Ajuntament de Barcelona, mitjançant l'Institut de Cultura, va posar en marxa el programa Fàbriques de Creació amb l'objectiu d'incrementar la xarxa d'equipaments públics de la ciutat destinats a donar suport a la creació i la producció cultural. La inclusió de l'Ateneu dins de la política de Fàbriques de Creació, el 2010, es va produir enmig d'unes retallades que cada vegada anaven influïnt més i més en l'àmbit

de la cultura. L'Ateneu va voler apostar per enfortir les residències artístiques de companyies, malgrat la dificultat de la falta d'espai que l'expansió de l'àrea de formació va començar a fer més patent.

Arribats en aquest punt, l'adaptació de l'estructura de l'associació Bidó de Nou Barris es va consolidar al voltant d'un equip de professionals secundat per un grup de persones voluntàries. Durant el primer trimestre de 2009, en tres assemblees amb una assistència mitjana de cinquanta persones, es va debatre sobre el projecte a partir de cinc eixos: participació, associació, assemblea, òrgan gestor i informació i comunicació. El resultat va ser la creació d'una estructura per superar la falta de persones en els òrgans polítics: la Comissió Gestora. D'altra banda, el tancament del procés participatiu va significar un moment d'inspiració i una oportunitat per impulsar iniciatives com les festes majors de l'Ateneu, pensades per promoure la connexió entre les diferents àrees de treball.

Al final del període es va replantejar la coordinació i es va fer una profunda renovació de l'equip professional, un canvi necessari per afrontar la següent etapa clau: les obres de remodelació. La tardor de 2010 es va començar a instal·lar una carpa a l'entrada de l'Ateneu per ubicar l'activitat durant els dos anys que durarien les noves obres. Amb l'èxit del Circ d'Hivern d'aquell any, *Circumstàncies*, l'últim que es va fer a l'Ateneu abans de les obres, es va tancar una altra etapa.

2006

Panoràmica quotidiana del bar-menjador de l'Ateneu (AAP9B).

PRIMAVERA REPUBLICANA

75 aniversari proclamació de la República 1931-2006

Divendres 7 abril

19.30 h Inauguració de l'exposició "Primavera Republicana". Gratuït.
19.45 h "Arrius i la dona del casal gent gran de la Prospe". Gratuït.
20 h "Verdú: El llegat de la República, passat i present. L'Ateneisme i l'educació." Gratuït.
23.30 h Espectacle:
"Cecilians Polipòsics" presenta:
"Franco ha muerto o cómo idiotizar a un pollo".

Divendres 28 abril

Acte de cloenda
21 h Projecció de la pel·lícula:
"Entre el fraude y la esperanza (1931)".
22 h Sopar republicà
23 h Dansa "Agrupació" Gratuït
Compania B-612
"Cancions d'Orquestra de Masos"
23.30 h Concert:
Orquestra de Trinxera
La Gran Orquestra Republicana
Sopar a Carrión: 12 €
Concert: 3€

Primavera Republicana
75 aniversari de la proclamació de la Segona República (1931-2006)

Diumenge 30 abril

9 h Passejada Republicana pel barri, organitzada per l'Arxiu Històric de Roquetes - Nou Barris.
Lloc de trobada: Pl. Lluçmajor. Gratuït

2006

Cartell dels actes de commemoració de la proclamació de la II República (AAP9B).

2011-2017

ARA ÉS EL FUTUR

El procés col·lectiu desenvolupat dins de l'Ateneu abans de les obres havia permès detectar les necessitats del nou edifici per part de totes les àrees del projecte, cosa que va portar a una bona preparació per afrontar una etapa difícil. El gener de 2011 es va traslladar l'activitat, juntament amb el bar, el gimnàs i algunes oficines, a una carpa instal·lada a prop, mentre que la resta d'equipaments es van instal·lar a l'edifici tècnic. Aquesta etapa va estar marcada pel repte de continuar la programació malgrat les dificultats, sota el lema "Ateneu, obert per obres". La relativa pausa ocasionada per la remodelació va ser aprofitada per obrir els Espais d'Acció i Reflexió a fi de continuar aprofundint en el significat del fet cultural com a instrument imprescindible per millorar la cohesió social, apostant per la combinació entre proximitat, diversitat, autonomia i qualitat. En l'àmbit de ciutat va ser una època de reflexió, que va anar acompanyada pel sorgiment de la Plataforma per la Gestió Ciutadana de Barcelona, un espai de coordinació per reivindicar un marc normatiu específic per a les entitats arrelades al territori que ja gestionaven equipaments municipals.

El 15 de maig de 2011 va sacsejar tota una societat indignada que va qüestionar profundament el sistema polític i econòmic. Els efectes de l'acampada a la plaça Catalunya van arribar a l'Ateneu amb més retard, però també van actuar com un revulsiu per a l'acció. Un any després, els impactes de la crisi i les retallades a Nou Barris van motivar el seu teixit associatiu a la creació i el setembre de 2012 es va iniciar la campanya Nou Barris Cabrejada diu Prou amb la publicació d'un manifest fundacional, signat per moltes entitats, que plantejava els problemes socials reals del territori.

La connexió amb altres moviments socials de la ciutat va continuar, alhora que la programació va fer noves apostes com el cicle de música negra 9B in Black! o les Nou Barris Nuits, espai pensat per a artistes del barri. Per la seva banda, el teixit associatiu de Nou Barris va respondre positivament davant les dificultats per fer les representacions del 16è Circ d'Hivern, *Maravillas*, al teatre en obres i molta gent del barri es va traslladar fins al Mercat de les Flors per gaudir de l'espectacle durant aquell Nadal.

El 2012, l'Ateneu va celebrar el 35è aniversari amb un discurs basat en l'autogestió de recursos públics i la generació de recursos propis, enllaçant els fets culturals transformadors, els espais on es produeixen i

la manera com es volem gestionar per poder incidir en tot el procés i afavorir la transformació qualitativa de la comunitat. El novembre es va inaugurar el nou edifici en un context de retallades de tota mena, raó per la qual l'entitat va posar públicament en valor la gran inversió pública que havia suposat el nou equipament, que ja estava acordada abans de l'arribada de les polítiques d'austeritat. Les retallades públiques van afectar almenys tres temporades, de 2011 a 2013, per diversos motius, com la baixada del 30% de la subvenció de la Generalitat respecte a 2011, la retallada del 3% en l'aportació de l'Ajuntament i el retard en el cobrament de la resta d'ajudes de l'administració. A més a més, va coincidir amb la pujada de l'IVA al 21%, que l'entitat no va voler aplicar a les entrades als espectacles i que va constituir una reducció d'ingressos per al projecte. És interessant destacar la gestió de les retallades que va fer l'Ateneu, amb un equip acostumat a gestionar els pressupostos per àrees i conscient que havia de reduir els fons dedicats a cadascuna d'aquestes. En paral·lel es va acordar abaixar el sou de tots els treballadors i treballadores de l'entitat. Al començament de la temporada 2013-2014, una assemblea conjunta de Bidó i l'Ateneu va apostar per mantenir el volum d'activitat, els llocs de treball i els compromisos amb altres professionals per preservar el projecte. També va acordar l'aproximació a l'àmbit de l'economia social i solidària com a nou objectiu del projecte.

48 Com a continuació dels Espais d'Acció i Reflexió creats durant les obres, el març de 2013 es van celebrar unes jornades de debat estratègic amb la intenció de posar en comú i revisar el paper del projecte sociocultural en el context de l'ofensiva neoliberal. Aquell any va tenir lloc una nova edició de la Festa Major de l'Ateneu, una jornada festiva i de trobada entre totes les persones, grups i col·lectius participants en l'activitat de l'Ateneu per enfortir la dimensió comunitària del projecte. La solidaritat del territori va tornar a ser fonamental quan l'edició del Circ d'Hivern de 2013 es va veure amenaçada per motius econòmics. El maig de 2013, Nou Barris Cabrejada va convocar una manifestació a la plaça de Sant Jaume per demanar a la Generalitat i a l'Ajuntament que no retallessin, entre altres coses, la cultura.

El procés "Decidim Ateneu", que va servir per establir línies de treball futures durant els anys 2013 i 2014, es va dur a terme en diferents sessions de treball i debat agrupades en quatre eixos temàtics: economia, participació, espais de decisió i comunicació. Una vegada validats els resultats, es

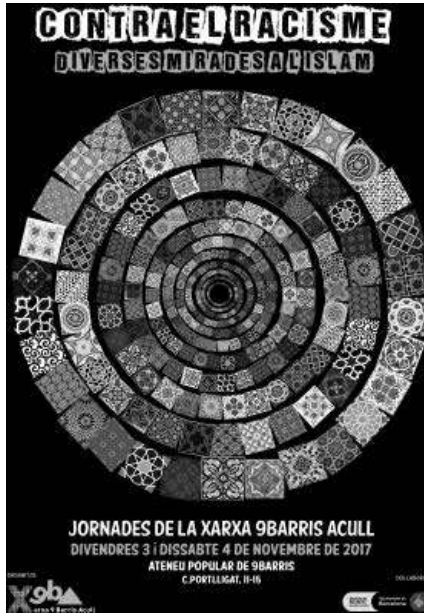
va tancar l'etapa de reflexió per passar a l'etapa d'acció que començaria la temporada següent. L'Ateneu va sortir enfortit del procés i el seu equip va experimentar un canvi general amb el relleu en cinc llocs de treball, fet que va suposar un repte i va complementar l'etapa anterior. Es van crear grups de treball pensats com a espais oberts per generar debat i formats per persones properes a l'Ateneu i per treballadors i treballadores, cosa que va permetre aprofundir en les temàtiques de cultura, economia social, gestió comunitària, territori i, més recentment, cures. En aquest període l'Ateneu va impulsar, juntament amb altres entitats, la Xarxa d'Espais Comunitaris per portar més enllà reflexions que no s'estaven donant a la Plataforma de Gestió Ciutadana.

L'interès per la memòria també va tornar a agafar força en el projecte, com es va poder observar a l'homenatge que el febrer de 2015 es va retre al transgressor artista andalús Ocaña durant tota una setmana, amb una exposició i un memorable "Cabaret". Aquell mateix 2015, amb l'impuls de la Comissió Artística, es va celebrar el 50è Combinat de Circ gràcies a la participació voluntària de més de vuitanta artistes i a la resposta positiva del públic. La signatura del nou Conveni de gestió ciutadana amb el districte de Nou Barris per al període 2016-2018 va permetre recuperar el finançament de 2011 i donar novament estabilitat econòmica al projecte.

Així arribem a l'any 2017 i a la celebració dels 40 anys de vida d'un projecte que es troba en una etapa de maduresa, conscient que ha de retornar a la seva pròpia història per poder avançar millor. Aquest resultat del projecte de recerca històrica n'és una part. El cicle de cultura crítica Cítric i una altra i emotiva edició d'A Foliada, l'octubre de 2017, van ser part de la mateixa celebració. Finalment, unes jornades amb el títol Ciutat, Cultura, Vides que es van celebrar el novembre de 2017 van servir per fer una reflexió amb perspectiva de futur i acostar-se a la idea de "cultura situada", en un moment i una ciutat determinats, la Barcelona de la segona dècada del segle XXI, amb els seus conflictes, els seus reptes i les seves persones.

2011

Assemblea general de temporada 2011/2012 a la carpa durant la remodelació de l'Ateneu (AAP9B).

2017

Cartell de les Jornades de la Xarxa 9 Barris Acull (AAP9B).

2012

Festa Major de l'Ateneu (AAP9B)

50

2013

Protesta contra les retallades de la Plataforma Nou Barris Cabrejada diu Prou a la Plaça Sant Jaume, 9 de maig de 2013 (Joan Linux).

2017

Cartell de les Jornades sobre Cultura de l'Ateneu Popular 9 Barris (AAP9B).

Ciutat Cultura Vides

16, 17 i 18 de Nov // 2017

*Fer-nos preguntes
posar-nos en dubte
sortir dels espais de confort*

**Jornades sobre cultura
de l'Ateneu Popular 9 Barris**

XERRADES I DEBATS POSTERIORIS

Dijous 16 de Novembre -18 h // La ciutat
Itziar González i Andrés Antebi

Divendres 17 de Novembre -18 h // La vida i les vides
Marga Padilla i Verena Stolcke

Dissabte 18 de Novembre -11h // L'autonomia i el comú
Andrea Soto i col·lectius convidats

Dissabte 18 de Novembre -17h // Infraestructures
Santiago Eraso

Concert de clausura amb
Javier Gallego "Crudo" + Seward i Las Víctimas Civiles

Més informació -> www.ateneu9b.net

1118888888 // Carrer Portaferrat 31-33 // 08013 BARRIS (C/ TRINCAT S'AVENÇ) //

2
CENTRAL

CENTRAL

JUEGO POPULAR
ZHARRIPS

A L'ATENEU S'HA FET HISTÒRIA

L'Ateneu és un lloc per compartir passions. Un equipament cultural amb unes característiques úniques a la ciutat de Barcelona, una anomalia històrica dins del paisatge ateneístic del país.

Per poder reconstruir de nou aquesta història s'ha fomentat la participació del màxim possible de persones interessades. El projecte va començar a mitjan 2016 amb la creació de la Comissió de Memòria i els seus objectius han estat tant de caràcter patrimonial i arxivístic com divulgatiu. Per poder donar-li suport, una persona contractada ha combinat la seva capacitat professional de recerca històrica i escriptura amb la gestió i dinamització del procés col·lectiu.

El treball de recerca s'ha basat fonamentalment en l'anàlisi de la bibliografia i l'estudi de la documentació escrita, així com en entrevistes individuals i tallers de memòria històrica. Mereixen especial menció el llibre *Una il·lusió compartida. Ateneu Popular 9 Barris 25 anys*, coordinat per Xavier Pérez i publicat el 2004, juntament amb la valuosa tasca feta per l'Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris. Les consultes al seu blog (arxiuhistoric.blogspot.com.es) i les visites al fons de documentació sobre l'Ateneu que custodien, han estat molt profitoses.

La col·laboració de les persones integrades a la Comissió de Memòria ha permès inventariar la documentació en paper, que constava de diverses caixes disperses i que actualment es conserva a l'Ateneu, i recopilar alhora nova documentació cedida per particulars. També s'ha avançat en la catalogació i digitalització de la cartellera que ha anat produint el projecte i en la de l'immens arxiu fotogràfic.

Mereix una menció especial l'ús de fonts orals que, juntament amb els materials audiovisuals, ha permès enfortir l'arxiu immaterial de la memòria del projecte. La creació de noves fonts per a l'estudi de la història de l'Ateneu Popular 9 Barris s'ha fet mitjançant vint entrevistes individuals i grupals a homes i dones vinculats a l'Ateneu en algun moment de les seves vides. Destaquem també els tallers de memòria històrica, una interessant metodologia que ha permès implicar encara més persones en el procés i contrastar els seus testimonis *in situ*. Quatre tallers s'han destinat a repassar la història del projecte i quatre més han permès aprofundir en temàtiques específiques: dos sobre la relació amb Nou Barris, un altre sobre la relació amb el sector del circ i, finalment, un taller per vincular l'Ateneu amb la història dels moviments socials de Barcelona des de 1977.

Bona part de tot aquest material es pot consultar al blog:

memoria.ateneu9b.net

Fotos ampliades que apareixen en aquesta publicació

- Coberta: 1977: Panoràmica de l'Ateneu durant el Festival de Las 30 Horas, 4 i 5 de juny de 1977 (Arxiu Ateneu Popular 9 Barris - AAP9B).
- Interior coberta: 2017: Panoràmica actual de l'Ateneu Popular 9 Barris (AAP9B).
- Pàg. 3: 2017: Celebració del 40 aniversari de la destrucció i ocupació de la planta asfàltica, 11 de febrer de 2017 (Marta Garcia).
- Pàgs. 6-7: 1976: Manifestacions de protesta a Nou Barris (AAP9B).
- Pàg. 10: 1977: 1r Festival de Las 30 Horas, 4 i 5 de juny de 1977 (AAP9B).
- Pàg. 16: 1983: Assemblea setmanal a la nau gran de l'Ateneu (AAP9B).
- Pàg. 22: 1988: Sopar pel 8 de març del grup de Dones de Nou Barris (Rosa Miró).
- Pàg. 28: 1999: Actuació a la 8a Festa del Circ (Martí Casanova).
- Pàg. 34: 2002: Acció artística del Colectivo Almorrana per pintar la caixa escènica de l'Ateneu (Colectivo Almorrana).
- Pàg. 40: 2006: Jornada Hip-Hop al Carrer (Nacho López).
- Pàg. 46: 2011/2012: Noves obres de remodelació de l'Ateneu (Martí Casanellas).
- Pàgs. 52-53: 1983: Cercavila del Grup d'Animació de l'Ateneu Popular pels carrers de Nou Barris (Kim Manresa).

Volem donar les gràcies a totes les persones que han col·laborat a fer l'Ateneu Popular 9 Barris al llarg d'aquests 40 anys: activistes, artistes, netejadores, músics, tècnics de so i llums, dibuixants, cambreres i cuineres, personal d'oficines, escenògrafes...

Durant aquests anys hem compartit un somni, una il·lusió i un projecte col·lectiu. Ara volem compartir amb vosaltres el primer resultat del treball de investigació i memòria que hem fet durant l'any 2017.

Fem un agraïment especial a les persones que han participat al grup de treball Memòria, sense la seva dedicació hagués estat difícil que això arribés a port. També a les persones que han participat als diferents tallers de memòria històrica i a les que han sigut entrevistades durant aquest any, sense elles no hagués estat possible aquest treball de recerca.

També a l'equip del MUHBA, que van acollir amb entusiasme la nostra proposta des de bon començament.

No hem acabat. Volem seguir navegant a través de la memòria de l'Ateneu: esperem que ens voldreu acompanyar.

AGRAÏMENTS

Coordinació, recerca i textos:
Enrique Tudela Vázquez

Comissió de Memòria dels 40 anys de
l'Ateneu Popular 9 Barris:

**Antonio Buil, Beatriz Cuadrillero, Enrique Tudela, Fernando Ferrer,
Lluís González, María Merino, Toni Llotge i Xavier Artal.**

Disseny plafons exposició: **Mafalda Roseira**

Disseny catàleg: **Ana Varela**

Auxiliar de disseny: **Andreu Serra**

Selecció de material gràfic: **Borja Lozano**

i Enrique Tudela

Disseny d'estructures: **Antonio Buil,**

Laura Ronald - Riscla Fusteria i Toni Llotge

Il·luminació: **Antonio Buil**

Revisió de textos: **Aurora Álvarez, Toni Llotge**

i Comissió de Memòria

Correcció catàleg: **Jordi Curell**

Correcció plafons: **Tornaveu**

Impressió catàleg: **El Foli Verd**

Impressió plafons: **tres mat**

Persones entrevistades:

Álvaro Guerrero (Alvarito), Anne Morin, Antonio Buil, Aurora Álvarez (Yoyi), Beatriz Contreras, Carlos Carozo (Koko), Esperança Batlle, Fernando Ferrer, Fernando Pindado (Tati), Francisca García (Paqui), Isabel Ros, Joan López (Juanillo), Luis Cabrera, Manuel Rodríguez, Marcel Escolano, Ricard Panadés, Sebastià Gordi i Victoria Uclé (Vicky)

Persones participants als tallers de memòria:

Mariona Soler, Lluís González, Xavi Artal, Xavi Pérez, Gonzalo García, Toni Llotge, Jordi Foix, Sergi Díaz, Ricard Panadés, Aurora Álvarez (Yoyi), Fernando Ferrer, Antonio Alcántara (Jesse), Rosa Morales, Joan López (Juanillo), Antonio Trenas, Paco Palomar, Juliette Beaume, Nacho López, Pablo Tudela, Xavi Urbano, Mari Carrasco, Laia Parés, Cristina Tascón, Judit Font, Cristina Àngel, Laura Gaspà, Guillem Pizarro, Fernando Paniagua, Beatriz Cuadrillero, Pep Martínez, Andrés Naya, Antonio Silva, Juanjo Martos, Ramón Muñoz, Manuel Sebastián, Ramiro Vergaz, Laia Alzueta, Álvaro Guerrero (Alvarito), David Mateos, Jon Martínez, Carlos Pérez, Javier Herrera, Julio Vega, Gabriel Cabezas, Teresa Céspedes, David Delarica, Mónica Camacho, Robert Sola, Claudio Cattaneo, Paco Hernández, Alberto Díez, Sergi Espinosa, Iván Altimira.

**A TOTES ELLES I A LA RESTA DE PERSONES QUE HAN CONTRIBUÏT
DURANT AQUEST PROCÉS DE RECERCA, MOLTES GRÀCIES!!!**

